

**Ilmiy amaliy
jurnal
№ 11 (13)
2025**

**YANGI
O'ZBEKISTON
IQTISODIYOTI**

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 11-son 2025 yil

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI
O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI**

YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI

11

ISBN 978-9943-5256-3-4

Toshkent – 2025

MUNDARIJA

Жанназарова Г.К., Кодиржонов Ш., Миркомиллов Д. Инфраструктура экологии: мировой опыт и перспективы для Узбекистана.....	7
Бабаханова Д.Р. Цифровая трансформация промышленности: инновации, которые определяют будущее.....	15
Raxmatullaev A.X. Neft-gaz sanoati korxonalarining samaradorligini oshirishda investitsion faoliyatni takomillashtirish.....	18
Кадилова Д.Ш. Фосфогипс чиқиндисиди асосида олинадиган гипсли боғловчининг техник-иктисодий самарадорлик кўрсаткичлари.....	22
Исраилова Д.К. Иқтисодиётда аёллар бандлигини ташкил этишга назарий қарашлар...	24
Мирсаидова Ш.А. Зарубежный и отечественный опыт повышения эффективности строительных компаний.....	29
Солиева Г.А. Туризм и цифровые технологии.....	35
Қобилов Ш. Янги Ўзбекистоннинг “Яшил” тараққиёт йўли” — хавфсизлик ва фаровонлик омили.....	39
Boboyev A.Ch. Hududlarda agrosanoat majmuasini klaster asosida ishlab chiqarishini tashkil etish	46
Жураханов М.Э. Концептуальные основы устойчивого развития малого бизнеса и предпринимательства Узбекистана.....	50
Ismatov R.O. Sanoat korxonalarida innovatsion faoliyatni boshqarish tizimini samaradorligini oshirish.....	55
Шокирова Г.М. Суть и особенности управления цифровым маркетингом и его значимость для организации бизнес-процессов на промышленных предприятиях.....	60
Anafiyyayev A.M. Makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda sanoat tarmog'i salohiyatining roli.....	65
Mirzayev S.A. O'zbekiston qurilish sanoatida strategik boshqaruv.....	69
Sattikulova G.A. To'qimachilik sanoatini rivojlantirishni hududiy xususiyatlari yuzasidan ilg'or xorij tajribasi.....	72
Ubaydullaev K. Qoraqalpog'iston Respublikasi qishloq xo'jaligida moddiy-texnika resurslaridan foydalanish samaradorligini oshirish zahiralari.....	76
Quvondiqova G.S. “International experience: the interrelationship between industrial investments and economic growth”.....	80
Сапаров И.Ў. Европа иттифоқининг рақамли платформаларни тартибга солиш тажрибаси: Digital Markets Act (DMA) ва Digital Services Act (DSA).....	84
Saidaxmedov N.X. Raqamli texnologiyalar asosida yengil sanoat korxonalarida mehnat unumdorligini oshirish mexanizmlari.....	90
Pardayev T.N., Jo'rayev J.J., Usmonov Sh.E. Bojxona to'lovlaridan beriladigan imtiyozlarning samaradorligini oshirish yo'llari.....	94
Eraliev A.A. Efficient utilization of digitalization to enhance productivity in Uzbekistan's enterprises.....	99
Соҳибназаров А.А. Ўзбекистонда исломий молия тизимининг шаклланиши ва ривожланиш босқичлари: хронологик ёндашув.....	103
Karimova N.Y. Raqamli transformatsiya va mehnat unumdorligi o'sishining iqtisodiy rivojlanishga ta'siri: O'zbekiston misolida empirik tahlil.....	107
Usubjonov Z.V. Bank xizmatlari bozorini rivojlanishda marketing strategiyalaridan foydalanish.....	110
Jo'raboyev H.X. Analysis of economic and financial indicators of small business entities in the construction sector.....	113
Ziyodullaev S.M. Modern approaches to reducing liquidity risk in managing bank passive operations and harmonization with international standards.....	117
Хайдаров Х.У., Рахмонов Д.Р. Молиявий инқироз оқибатлари ва уларни олдини олиш чора-тадбирлари ахамияти.....	120

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 11-son 2025 yil

Achilov A.N. Aktuar uslublarning aktualligi.....	125
Berdiyarov B.T. O‘zbekiston tijorat banklari uchun sun’iy intellektga asoslangan kredit riski va likvidlikni boshqarish.....	127
Nishonboyev D.E. Directions for improving the business environment in Uzbekistan.....	132
Юлдашева Г. Основные направления повышения эффективности управления деятельности предприятий оптовой (розничной) торговли.....	136
Jumanazarova G. Investitsion siyosatni amalga oshirishda xorij tajribasi.....	138
Амбарцумян А.А. Некоторые проблемы внедрения возобновляемых источников в генерацию энергии.....	142
Yangiboyev U.A. Chakana savdo tarmoqlarini raqamlashtirish yo‘nalishlari	146
Холматов Б., Абдукаххорова З. Ижтимоий давлат моделлари	150
Mambetjanov Q.Q. Kambag‘allikni qisqartirishda inson kapitali omilidan samarali foydalanish yo‘nalishlari	154
Nigmatova D.Z., Amanov E.G’. Talant management tizimi – inson resurslarini boshqarishda innovatsion yondashuv sifatida	159
Xalmirzayev A.A., Shodiyeva N.H. Agroturizmni rivojlantirishning xalqaro tajribalari va undan O‘zbekistonda foydalanish imkoniyatlari	162
Normurodov X.E., Abduxalilov S.A. O‘zbekiston iqtisodiyotining barqaror o‘shida inson kapitalining ahamiyati	167
Мусаева Д.Д. Основные принципы и подходы к стратегическому управлению	172
Гайбуллаев Ф. Коррупциядан қарши мурасасиз муҳит яратиш борасида кенг қўламли ислохотлар стратегияси.....	175
Mirzayev B.S. Bank sektorida kredit xavflarini baholashning yangi usullari: PD–LGD–EAD integratsiyalashgan modeli.....	180
Ruzmanov Sh.U. Oziq-ovqat korxonalari mahsulotlari raqobatbardoshligini boshqarish samaradorligini baholash usullari.....	183
Xasanova X.F. Islomiy moliyalashtirishda buxgalteriya hisobi va audit tekshiruvlarini uyg‘unlashtirish.....	187
Baxtohunova D.N. Mijoz - bank uchun emas, bank- mijoz uchun. (Mijozning o‘rniga o‘zingiz o‘tiring...).....	191
Ikromov A.Sh. Yangi O‘zbekistonda oziq-ovqat korxonalarida mahsulot raqobatbardoshligini boshqarish amaliyotini davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash xususiyatlari.....	195
Abdumo‘minov A.A. Sanoat korxonalari raqobatbardoshligiga ta’sir etuvchi omillar.....	200
Murtazayev I.B. Zarafshon mintaqasida agrar salohiyat va qayta ishlash infratuzilmasini rivojlantirishning oziq-ovqat xavfsizligiga ta’siri.....	207
Абдухамидова Ф.Б. Факторы, влияющие на намерение пользователей оформлять цифровые подписки.....	212
Juraev D.A. Sanoat korxonalari ishlab chiqarish samaradorligini oshirish.....	215
Захирова Г.М. Ўзбекистонда тиббий туризмни ривожлантириш масалалари.....	218
Tursunov M.B. Tadbirkorlik risklarining mohiyati, mazmuni va turlari.....	223
Danabekov A.S. Yangi O‘zbekistonda kambag‘allikni qisqartirish - davlat siyosatining ustuvor masalasi sifatida.....	230
Кадырова И.В. Работы особенности регионального туристического кластера.....	233
Ro‘zimatova Sh.B. Xorazmda gastronomik turizmni rivojlantirish.....	237
Doniyev Sh.O’. Global iqtisodiy integratsiya sharoitida to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalar jalb qilish: mavjud imkoniyatlar hamda to‘siqlar.....	240
Давлетов Ж.М. Зарубежный опыт управления качеством пассажирских перевозок на железнодорожном транспорте.....	244
Aripov O.A. Sharqda buyuk mutafakkirlarning asarlarida «tadbirkorlik» tushunchasi mohiyatining yoritilishi.....	248
Turebekov A.A. Jahon bozor iqtisodiyotida ishlab chiqarish xarajatlarini tartibga solishning nazariy jihatlar.....	253

KAMBAG‘ALLIKNI QISQARTIRISHDA INSON KAPITALI OMILIDAN SAMARALI FOYDALANISH YO‘NALISHLARI

НАПРАВЛЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ФАКТОРА ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА В СОКРАЩЕНИИ БЕДНОСТИ.

DIRECTIONS FOR THE EFFECTIVE USE OF THE HUMAN CAPITAL FACTOR IN REDUCING POVERTY

Mambetjanov Qahramon Qurbandurdievich
O‘zbekiston Milliy universiteti professori, i.f.d.

Annotatsiya

Ushbu maqolada inson kapitalini rivojlantirish orqali kambag‘allikni kamaytirishning nazariy va amaliy jihatlarini tahlil qilinadi. Inson kapitalining sifati va samaradorligini oshirish iqtisodiy o‘rinishga va mehnat bozorining rivojlanishiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi. Tadqiqot doirasida kambag‘allikka qarshi kurash bo‘yicha O‘zbekistonda amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar, xususan, 2030-yilga mo‘ljallangan “O‘zbekiston 2030-strategiyasi”ning ahamiyati yoritiladi. Shuningdek, inson kapitalini rivojlantirish orqali bandlikni oshirish va aholining farovonligini ta‘minlash yo‘nalishlari o‘rganiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, ta‘lim, sog‘liqni saqlash va innovatsion texnologiyalarga investitsiyalar iqtisodiy o‘rinish va kambag‘allikni qisqartirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Kalit so‘zlar: Inson kapitali, kambag‘allik, bandlik, iqtisodiy rivojlanish, innovatsiyalar, ta‘lim, mehnat bozori, davlat siyosati, farovonlik, barqarorlik.

В данной статье рассматриваются теоретические и практические аспекты сокращения бедности за счет развития человеческого капитала. Повышение качества и эффективности человеческого капитала оказывает положительное влияние на экономический рост и развитие рынка труда. В рамках исследования анализируются мероприятия, направленные на борьбу с бедностью в Узбекистане, в частности, значимость «Стратегии развития Узбекистана-2030» годы. Кроме того, рассматриваются пути увеличения занятости и обеспечения благосостояния населения через развитие человеческого капитала. Результаты исследования показывают, что инвестиции в образование, здравоохранение и инновационные технологии являются важными факторами экономического роста и сокращения бедности.

Ключевые слова: Человеческий капитал, бедность, занятость, экономическое развитие, инновации, образование, рынок труда, государственная политика, благосостояние, стабильность.

This article explores the theoretical and practical aspects of poverty reduction through the development of human capital. Improving the quality and efficiency of human capital positively impacts economic growth and labor market development. The study examines Uzbekistan’s anti-poverty measures, particularly the significance of the 2030 development “Strategy Uzbekistan-2030”. Additionally, it analyzes approaches to increasing employment and ensuring public welfare through human capital development. The research findings indicate that investments in education, healthcare, and innovative technologies are key factors in economic growth and poverty alleviation.

Keywords: Human capital, poverty, employment, economic development, innovations, education, labor market, government policy, welfare, stability.

Jahon bo‘ylab innovatsion iqtisodiyotning yuksalishi va aholi hayot darajasining oshishi jarayonlari o‘zining eng yuqori nuqtasiga yetayotgan bo‘lsa-da, kambag‘allik hali ham dolzarb

muammoligicha qolmoqda. “Dunyo bo‘yicha kambag‘allarning yarmidan ko‘prog‘i (taxminan 593 million kishi) hali ham elektr energiyasi va oziq-ovqat tayyorlash uchun toza yoqilg‘iga ega emas. Kambag‘al aholining 40 foizi (taxminan 437 million kishi) esa ichimlik suvi va kanalizatsiya xizmatlaridan foydalanish imkoniyatiga ega emas”[1]. Bugungi kunda inson kapitalini rivojlantirish kambag‘allikni qisqartirishning asosiy vazifalaridan biri sifatida e‘tirof etilmoqda.

Aholi kambag‘alligini kamaytirishda munosib bandlikni ta‘minlash, innovatsion rivojlanish sharoitida kasb-hunarlarining ahamiyatini o‘rganish va kambag‘allikni kamaytirish bo‘yicha olib borilgan tadqiqotlar muhim ahamiyat kasb etmoqda. Bunda inson kapitalini rivojlantirish orqali aholining hayot sifatini yaxshilash, innovatsiyalarni kengaytirish bilan bandlik motivatsiyasini oshirish va kambag‘allikni bartaraf etish masalalari dolzarbligicha qolmoqda.

Yangi O‘zbekistonni barpo etish jarayonida ham inson kapitali, aholi bandligi va kambag‘allikni kamaytirishga yo‘naltirilgan keng ko‘lamli chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. 2023-yilda mamlakatda kambag‘allik darajasi 14,0 foizdan 11,0 foizgacha pasayib, 1 milliondan ortiq fuqaro kambag‘allikdan xalos bo‘ldi [2]. Bu jarayon ijtimoiy-iqtisodiy va gender tenglikni ta‘minlash bilan bir qatorda tibbiy xizmat va aholi hayot darajasini oshirish bo‘yicha ham muhim qadamlar tashlanganini ko‘rsatadi. Shu bilan birga, “2022-2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi” doirasida 2026-yil oxirigacha mamlakatda yangi ish o‘rinlarini yaratish va kambag‘allikni yarmiga kamaytirish vazifalari belgilangan. Shu munosabat bilan, qashshoqlikni bartaraf etish bo‘yicha ilmiy-tadqiqotlar va samarali tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlar ustuvor yo‘nalish sifatida rivojlantirilmoqda[3].

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrdagi PF-158-sonli “O‘zbekiston 2030 strategiyasi to‘g‘risida”gi farmoni mamlakatni har tomonlama rivojlantirish va ijtimoiy-iqtisodiy muammolarni hal qilishga qaratilgan. Ushbu hujjatning muhim yo‘nalishlaridan biri sifatida inson kapitalini rivojlantirish orqali kambag‘allikni qisqartirish ko‘rsatilgan. Strategiyada 2030-yil oxirigacha mamlakatda aholining kambag‘allik darajasini yarmiga qisqartirish vazifasi qo‘yilgan. Bu maqsadga erishish uchun kasbiy tayyorgarlik va malaka oshirish markazlari kengaytiriladi, kichik va o‘rta tadbirkorlikni rivojlantirishga qo‘shimcha imkoniyatlar yaratiladi[4].

Tadqiqotning maqsadlari sifatida kambag‘allik holatini baholash va unga qarshi kurashish bo‘yicha mavjud yondashuvlarni chuqur tahlil qilish, mehnatga layoqatli aholi orasida kambag‘allik toifasiga “kirish” imkoniyatlarini ta‘sir etuvchi asosiy omillarni aniqlash, shuningdek, kambag‘allikni qisqartirish jarayonida inson kapitalining ahamiyatini kuchaytirish orqali kompleks tavsiyalar ishlab chiqish belgilangan.

Ijtimoiy siyosat va kambag‘allikni kamaytirish masalalari ko‘plab xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan tadqiq etilgan. Xususan, V.N.Bobkov platformali bandlik sharoitida inson kapitalining beqarorligi muammolarini o‘rgangan. Uning tadqiqotlarida raqamli iqtisodiyot sharoitida bandlikning yangi shakllari va ularning kambag‘allikka ta‘siri tahlil qilingan bo‘lsa-da, O‘zbekiston sharoitida bu masalalar yetarlicha ochib berilmagan [5].

O‘zbek olimlari orasida akademik K.X.Abduraxmanov sun‘iy intellekt sharoitida inson kapitalini rivojlantirish masalalarini tadqiq etgan. Olimning ishlari zamonaviy texnologiyalar sharoitida kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirishga qaratilgan bo‘lib, kambag‘allikni kamaytirish bilan bog‘liq jihatlarga yetarli e‘tibor qaratilmagan [5].

Professor N.U.Arabov va A.B.Irmatova mehnat bozorini rivojlantirish orqali bandlikni oshirish masalalarini o‘rgangan. Ularning tadqiqotlari mehnat bozorining institutsional asoslarini takomillashtirish bilan bog‘liq bo‘lsa-da, inson kapitali sifatini oshirish masalalari yetarlicha yoritilmagan [4].

Sh.X.Nazarov O‘zbekiston hududlarining rivojlanishidagi asimmetriyani baholagan. Uning tadqiqotlarida mintaqaviy farqlarni kamaytirish yo‘llari taklif etilgan bo‘lsa-da, kambag‘allikni qisqartirish uchun inson kapitalini rivojlantirish masalalari alohida o‘rganilmagan [5].

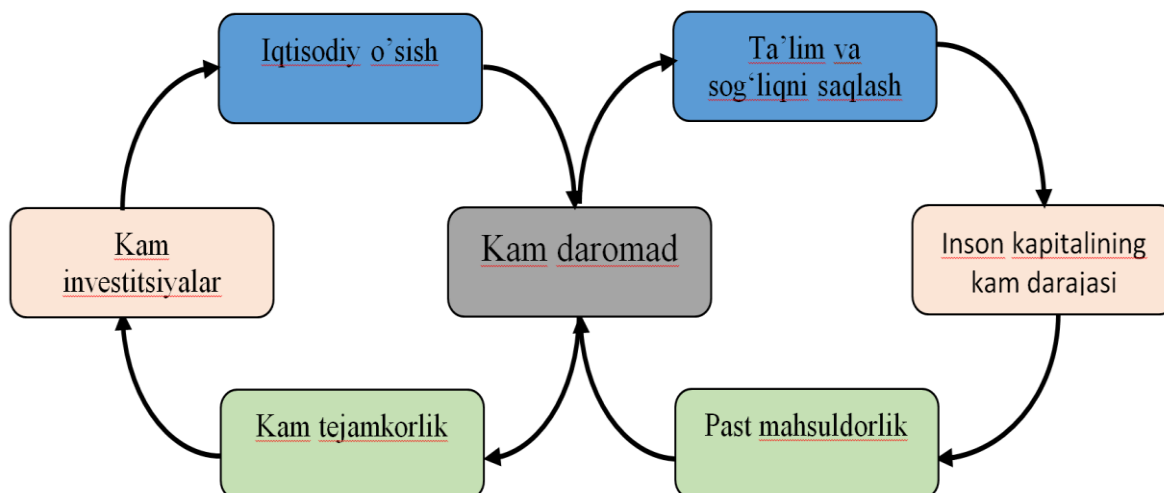
B.Sh.Maxkamov innovatsion jarayonlar va iqtisodiy o‘sish o‘rtasidagi bog‘liqlikni tadqiq etgan. Biroq olimning ishlari innovatsiyalarning inson kapitali rivojlanishiga ta‘siri va kambag‘allikni kamaytirishdagi o‘rni yetarlicha ochib berilmagan [5].

Adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, mavjud tadqiqotlarda inson kapitalini rivojlantirish va kambag‘allikni kamaytirish masalalari alohida-alohida o‘rganilgan bo‘lib, ularning o‘zaro bog‘liqligi, ayniqsa O‘zbekiston sharoitida, yetarlicha tadqiq etilmagan. Ushbu maqolada inson kapitalini rivojlantirish orqali kambag‘allikni kamaytirish mexanizmlari kompleks yondashuv asosida o‘rganilgan bo‘lib, bu sohadagi mavjud bilimlarni boyitishga xizmat qiladi.

Ilmiy maqolani tayyorlash jarayonida ma‘lumotlarni tizimli tahlil, analiz guruhlash, taqqoslash hamda ekspert baholash usullaridan unumli foydalanildi.

Zamonaviy dunyoda inson kapitalining ahamiyatini ortiqcha baholab bo‘lmaydi, ayniqsa, sun‘iy intellekt va ilg‘or texnologiyalar davrida. Inson kapitali – bu faqat inson salohiyati, qobiliyatlari va bilimlarining jamlanmasi emas, balki mamlakatning raqobatbardoshligini belgilaydigan asosiy omildir. Mamlakatlarning iqtisodiy rivojlanishida inson resurslari hal qiluvchi rol o‘ynaydi, ayniqsa, texnologik taraqqiyotning yangi bosqichlari bilan birga kelayotgan murakkab masalalarni hal qilishda.

Shu bilan birga, inson kapitali va texnologiyalar o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlik dunyoning jadal o‘zgarishlar sari yuz tutganini ko‘rsatadi. Sun‘iy intellekt, avtomatlashtirish va boshqa ilg‘or texnologiyalarni joriy etish bilan bog‘liq jarayonlar inson bilimlari va qobiliyatlarini yangidan shakllantirishni talab qilmoqda. Bu jarayonda insonning ijodkorlik qobiliyati va analitik fikrlash salohiyati alohida o‘rin tutadi. Natijada, davlatlar ijtimoiy farovonlikka erishish va iqtisodiy yuksalishni qo‘llab-quvvatlash maqsadida ta‘lim va malaka oshirishga katta sarmoyalar kiritmoqda.

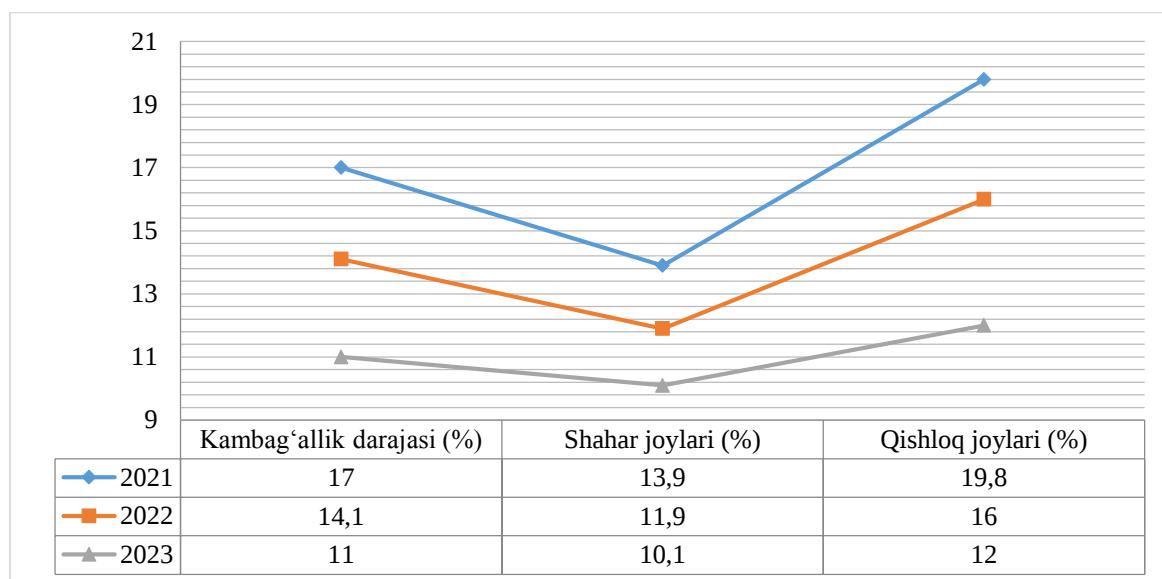
1-rasm. Iqtisodiy o‘shish va inson kapitalining kambag‘illikni qisqartirishga ta’siri

Ushbu rasmda kambag‘allik, inson kapitali va iqtisodiy o‘shish o‘rtasidagi sabab-oqibat bog‘liqliklarini aniq ifodalaydi. Markaziy element "Kam daromad" bo‘lib, u iqtisodiy faollikning pasayishi, kam investitsiyalar va tejamlilik, past mahsuldorlik va inson kapitalining sust rivojlanishiga sabab bo‘ladi.

Inson kapitali ta‘lim va sog‘liqni saqlashga yetarlicha mablag‘ ajratilmaganda rivojlanmaydi, bu esa mehnat unumdorligining pasayishiga va iqtisodiy o‘shishning sustlashishiga olib keladi. Natijada kambag‘allik doimiy tus oladi.

Mazkur tahlil shuni ko‘rsatadiki, iqtisodiy o‘shish va kambag‘allikni qisqartirish inson kapitaliga investitsiyalar oshirilmasdan amalga oshmaydi. Ta‘lim va sog‘liqni saqlash tizimini rivojlantirish, daromadlarni oshirish va mehnat unumdorligini kuchaytirish kambag‘allik qopqonidan chiqishning asosiy shartlaridir.

Mamlakat iqtisodiy taraqqiyotini baholashda kambag‘allik darajasi, inson kapitali indeksi va bandlik darajasi muhim o‘rin tutadi. Ushbu ko‘rsatkichlar aholining turmush darajasi, ta‘lim va ish bilan ta‘minlanish imkoniyatlari haqida tasavvur beradi. O‘zbekistonda so‘nggi yillarda iqtisodiy islohotlar natijasida kambag‘allik darajasini kamaytirish, inson kapitalini rivojlantirish va bandlikni oshirish bo‘yicha sezilarli o‘zgarishlar kuzatilmoqda (2-rasm).

2-rasm. Milliy kambag'allik chegarasi (MIX) bo'yicha O'zbekistonda kambag'allik darajasi, (foizda) [5]

Kambag'allik darajasi bo'yicha 2021-2023 yillar oralig'ida sezilarli pasayish kuzatilmoqda. Ushbu tendensiya mamlakatning iqtisodiy rivojlanishi, ijtimoiy siyosatning samaradorligi hamda kambag'allikka qarshi ko'rilayotgan chora-tadbirlarning natijasi sifatida baholanishi mumkin.

2021-yilda umumiy kambag'allik darajasi 17,0% ni tashkil etgan bo'lsa, bu ko'rsatkich 2022-yilda 14,1% ga, 2023-yilda esa 11,0% ga kamaygan. Bu uch yil ichida kambag'allikning 6 foiz punktga pasayganini ko'rsatadi. Demak, aholining real daromadlari ortgan, ish o'rinlari yaratish, tadbirkorlikni rivojlantirish va ijtimoiy himoya tizimining takomillashtirilishi kabi omillar o'z samarasini bergan.

Shu bilan birga, shahar va qishloq joylari o'rtasidagi kambag'allik darajasidagi tafovutlar kamayayotganini ham e'tiborga olish lozim. 2021-yilda shahar va qishloq kambag'alligi orasidagi farq 5,9 foiz punktini tashkil etgan bo'lsa, 2023-yilda bu tafovut 1,9 foiz punktga kamaygan. Bu shuni anglatadiki, qishloq joylarida yashovchi aholining iqtisodiy imkoniyatlari ortib bormoqda va infratuzilma rivojlanishi natijasida shahar va qishloq farqi bosqichma-bosqich qisqarib bormoqda.

1-jadval

O'zbekistonda hududiy kambag'allik, bandlik va inson kapitali ko'rsatkichlari tahlili [4]

Hududlar	Kambag'allik darajasi (%)	Bandlik darajasi (%)	Inson kapitali indeksi
Toshkent sh.	6,2	72,4	0,76
Toshkent vil.	7,8	70,1	0,74
Navoiy	8,1	68,3	0,72
Buxoro	10,3	65,7	0,69
Xorazm	11,2	64,8	0,68
Samarqand	12,5	63,2	0,67
Sirdaryo	12,8	63	0,67
Andijon	13,1	62,8	0,66
Namangan	13,4	61,5	0,65
Farg'ona	13,9	61,2	0,65
Surxondaryo	14,2	60,3	0,64
Jizzax	14,5	60,1	0,64
Qashqadaryo	14,8	59,7	0,63
Qoraqalpog'iston Resp.	15,2	58,9	0,62
O'rtacha	12	63,7	0,67

O‘zbekistonda inson kapitali va bandlik darajasining o‘shishi iqtisodiy islohotlarning samaradorligini ko‘rsatadi, biroq kambag‘allik darajasining keskin ortishi jiddiy tashvish uyg‘otadi. Shu sababli, kelajakda kambag‘allikni kamaytirish bo‘yicha yanada samarali chora-tadbirlar amalga oshirilishi lozim. Mamlakatning iqtisodiy va ijtimoiy taraqqiyotini baholashda hududiy farqlar muhim ahamiyat kasb etadi. O‘zbekistonda kambag‘allik darajasi, bandlik ko‘rsatkichi, inson kapitali indeksi va o‘rtacha daromad miqdori viloyatlar bo‘yicha turlicha shakllanmoqda. Ushbu tahlil hududlarning iqtisodiy rivojlanishi va aholi farovonligiga ta’sir qiluvchi omillarni ko‘rsatib, kelgusidagi strategik rejalarga asos bo‘lib xizmat qiladi.

Hududiy iqtisodiy rivojlanish bo‘yicha 1-jadval ma’lumotlari sezilarli tafovutlarni ko‘rsatadi. Toshkent shahri eng past kambag‘allik darajasiga ega (6,2%) bo‘lib, eng yuqori bandlik (72,4%) va rivojlangan infratuzilma bilan ajralib turadi. Navoiy viloyati (8,1%) sanoatning rivojlanganligi tufayli iqtisodiy jihatdan barqaror hududlardan biridir.

Qoraqalpog‘iston (15,2%), Qashqadaryo (14,8%) va Jizzax (14,5%) viloyatlarida kambag‘allik yuqori bo‘lib, bu hududlarda bandlik darajasi past, inson kapitali indeksi esa 0,62%–0,63% oralig‘ida qolmoqda. Umuman olganda, Toshkent va Navoiy viloyati iqtisodiy jihatdan yetakchi bo‘lsa, ayrim hududlarda kambag‘allikni kamaytirish va iqtisodiy rivojlanishni jadallashtirish talab etiladi. Buning uchun bandlikni oshirish va ijtimoiy infratuzilmani yaxshilash muhim ahamiyat kasb etadi.

Ilmiy maqoladagi ma’lumotlar shuni ko‘rsatadiki, inson kapitalini rivojlantirish iqtisodiy taraqqiyot va ijtimoiy barqarorlikni ta’minlashning strategik omili hisoblanadi. Ta’lim sifati, sog‘liqni saqlash tizimining samaradorligi va mehnat bozorining dinamik rivojlanishi aholi turmush darajasini oshirishga xizmat qiladi. O‘zbekistonda 2030-yilga mo‘ljallangan strategiya doirasida amalga oshirilayotgan islohotlar inson kapitalining shakllanishi va kambag‘allik darajasining pasayishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatayotgani kuzatilmoqda. Biroq, hududlar kesimida sezilarli tafovutlar saqlanib qolayotganligi inson kapitalining o‘shishi va ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish jarayonida muayyan to‘siqlar mavjudligini ko‘rsatadi.

Ushbu muammolarni bartaraf etish va inson kapitalining iqtisodiy rivojlanish jarayonidagi o‘rnini kuchaytirish maqsadida quyidagi takliflar ilgari suriladi:

1. Ta’lim tizimini modernizatsiya qilish – Mehnat bozorining ehtiyojlariga mos keladigan kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish, raqamli texnologiyalarni ta’lim jarayoniga keng joriy etish va innovatsion pedagogik yondashuvlarni qo‘llash zarur.

2. Sog‘liqni saqlash tizimining barqaror rivojlanishini ta’minlash – Aholining mehnatga layoqatliligini oshirish hamda uzoq muddatli iqtisodiy samaradorlikni ta’minlash uchun profilaktik tibbiyot, raqamli sog‘liqni saqlash texnologiyalari va moliyaviy manbalarni diversifikatsiya qilish talab etiladi.

3. Hududiy iqtisodiy rivojlanishni jadallashtirish – Kambag‘allik yuqori bo‘lgan hududlarda mehnat bozorining infratuzilmasini rivojlantirish, sanoatni diversifikatsiya qilish va yangi ish o‘rinlarini yaratish bo‘yicha kompleks dasturlarni amalga oshirish lozim.

Ushbu chora-tadbirlarning amalga oshirilishi inson kapitalining sifat va samaradorligini oshirishga xizmat qiladi hamda uzoq muddatli iqtisodiy barqarorlik va ijtimoiy farovonlikni ta’minlashning muhim sharti sifatida namoyon bo‘ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. United Nations Development Programme & Oxford Poverty and Human Development Initiative (2022) Unpacking Deprivation Bundles to Reduce Multidimensional Poverty. Global Multidimensional Poverty Index 2022.
2. Mirziyoyev, Sh.M. (2023) Kambag‘allikni qisqartirishga bag‘ishlangan xalqaro forum ishtirokchilariga murojaat’, 18-may. <https://president.uz/ru/lists/view/6343>
3. Arabov, N.U. & Irmatova, A.B. (2021) Mehnat bozori rivojlanishining tahlili. Monografiya.
4. Abduvoxidov, A. & Kamilova, S. (2023) ‘Inson kapitali va iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishini tadqiq etishdagi yondashuvlar’, Iqtisodiy taraqqiyot va tahlil, 1(4), pp. 12-21. DOI: 10.60078/2992-877X-2023-vol1-iss4-pp12-21.

5. G‘afurjanova S.A. (2024). Inson kapitalini rivojlantirish tizimida aholi kambag‘alligini qisqartirish. Iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati.
6. O‘zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish vazirligi (2024) Innovatsion taraqqiyot va texnologik rivojlanish statistikasi. <https://mininnovation.uz/uz>
7. United Nations Development Programme (UNDP) (2024) Human Development Report 2024.
8. United Nations Children’s Fund (UNICEF) (2024) State of the World’s Children 2024.
9. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi (2024) O‘zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi to‘g‘risidagi statistik to‘plam. <https://stat.uz/uz>

UDK: 331.1

**TALANT MANAGEMENT TIZIMI – INSON RESURSLARINI BOSHQARISHDA
INNOVATSION YONDASHUV SIFATIDA**

**СИСТЕМА УПРАВЛЕНИЯ ТАЛАНТАМИ – КАК ИННОВАЦИОННЫЙ ПОДХОД К
УПРАВЛЕНИЮ ЧЕЛОВЕЧЕСКИМИ РЕСУРСАМИ**

**TALENT MANAGEMENT SYSTEM - AS AN INNOVATIVE APPROACH TO HUMAN
RESOURCE MANAGEMENT**

Nigmatova D.Z. UzMU Iqtisodiyot fakulteti dotsent v.b.
Amanov E.G‘. UzMU Iqtisodiyot fakulteti 4-bosqich talabasi

Annotatsiya

Mazkur maqolada zamonaviy tashkilotlarda talant menejment tizimining mohiyati, maqsadi va ahamiyati tahlil qilinadi. Unda inson resurslarini samarali boshqarish orqali raqobatbardosh kadrlar salohiyatini shakllantirish, xodimlarning kasbiy rivojlanishini qo‘llab-quvvatlash hamda ularni rag‘batlantirish mexanizmlarining ahamiyati yoritilgan. Zamonaviy mehnat bozorida xodimlarga qo‘yiladigan talablar bilan birgalikda ishchi kuchiga bo‘lgan talab va ehtiyojlar haqida so‘z yuritiladi.

Kalit so‘zlar: talant menejment, iqtidorlarni boshqarish tizimi, onlayn o‘qitish tizimlari, HR dasturlari.

В статье анализируются сущность, назначение и значение системы управления талантами в современных организациях. Подчеркивается важность механизмов формирования конкурентоспособного кадрового потенциала посредством эффективного управления человеческими ресурсами, поддержки профессионального развития сотрудников и их мотивации. Рассматриваются требования к сотрудникам на современном рынке труда, а также запросы и потребности рабочей силы.

Ключевые слова: управление талантами, система управления талантами, системы онлайн-обучения, HR-программы.

This article analyzes the essence, purpose and importance of the talent management system in modern organizations. It highlights the importance of mechanisms for forming competitive personnel potential through effective management of labor resources, supporting the professional development of employees, and motivating them. The requirements for employees in the modern labor market, as well as the demands and needs of the workforce, are discussed.

Keywords: talent management, talent management system, online learning systems, HR programs.